

**S.M. Opiela, *Integralna pedagogika przedszkolna w systemie wychowania Edmunda Bojanowskiego. Kontynuacja i zmiana*, Wyd. KUL, Lublin 2013, ss. 450.**

S. Maria Opiela lokuje swój dorobek i zainteresowania naukowe w obszarze pedagogiki przedszkolnej. W swych publikacjach wiele uwagi poświęca aktualności dzieła bł. Edmunda Bojanowskiego. Myśl pedagogiczna bł. Edmunda Bojanowskiego – jak podkreśla autorka – mimo iż zrodziła się w połowie XIX wieku, współcześnie odczytywana jest jako nowatorska i wyjątkowo aktualna. Zastosowana we współczesnej pedagogice przedszkolnej nadaje jej szczególny klimat wyrażający się w podejściu do dziecka i wynikającym stąd rozumieniu wychowania. Edmund Bojanowski, zakładając ochronki, formułował cele, dobierał treści i działania wychowawcze w odniesieniu do uniwersalnych wartości i dobrze przemyślanych przesłanek teoretycznych. Na tle doświadczeń europejskich dokonał wnikliwej diagnozy sytuacji ówczesnych ochron oraz jakości prowadzonego w nich wychowania i na tej podstawie stworzył model polskiej ochrony wiejskiej.

Analiza bogatej spuścizny, jaką stanowią pisma bł. Edmunda Bojanowskiego i powstałe dzieło, oraz jej realizacja kontynuowana w praktyce przez Siostry Służebniczki BDNP, została zaprezentowana w rekomendowanej pozycji: *Integralna pedagogika przedszkolna w systemie wychowania Edmunda Bojanowskiego. Kontynuacja i zmiana*. Praca podzielona jest na sześć rozdziałów, w których autorka kolejno przedstawia: genezę systemu wychowania i integralnej pedagogiki przedszkolnej w ujęciu Edmunda Bojanowskiego; system wychowania Edmunda Bojanowskiego; kontekst tworzenia integralnej pedagogiki przedszkolnej w systemie wychowania Edmunda Bojanowskiego; antropologiczne podstawy integralnej pedagogiki przedszkolnej; założenia integralnej pedagogiki przedszkolnej Edmunda Bojanowskiego oraz strukturę procesu wczesnej edukacji w integralnej pedagogice przedszkolnej. Autorka, poprzez interpretacje tekstów i dzieła Bojanowskiego, prowadzi nie tylko do poznania i zrozumienia jego myśli pedagogicznej, ale także do określenia elementów interdyscyplinarnego kontekstu powstania i realizacji systemu wychowania oraz tworzenia integralnej pedagogiki przedszkolnej. „Działalność pedagogiczna Bojanowskiego i służebniczek – jak podkreśla autorka – opiera się bowiem na przekonaniu, że bez uporządkowanej i konkretnej teorii nie ma dobrze zorganizowanej praktyki wychowawczej, a ta z kolei weryfikuje teorię” (s. 18). W tym też kontekście „chodzi o taką interpretację tekstów i biografii Bojanowskiego, by zrozumieć jego myśl pedagogiczną i przenieść w perspektywę współczesnych potrzeb, wyzwania i za-

stosowania” (s. 19). Jednoznacznie określone podstawy teologiczne, ontologiczne, antropologiczne oraz aksjologiczne koncepcji pedagogicznej Bojanowskiego stanowią o jej tożsamości. Czytelnik otrzymuje zatem syntetyczną rekonstrukcję systemu wychowawczego, jego teoretycznych założeń oraz określenie kontekstu jego tworenia. Całość ukazana jest na tle dziejów wychowania, systemów tworzonych przez praktyków i teoretyków wychowania, podstaw i założeń pedagogiki przedszkolnej, począwszy od XIX wieku aż po czasy nam współczesne. Ważnym warunkiem realizacji tych idei, teorii i praktyki wychowawczej jest wskazanie na obecność w tej działalności Kościoła katolickiego.

Indywidualność dziecka – jego możliwości i potrzeby rozwojowe – stanowi podstawę do organizacji zarówno planowych, jak i doraźnych, intencjonalnych działań wychowawczych. Wskazując na wielką wartość tajemnicy dziecka i dzieciństwa w kontekście natury, religii i historii (kultury) zwraca uwagę na konieczność wszechstronnego i harmonijnego oddziaływania wychowawczego, którego celem jest pełnia człowieczeństwa. W czasach, gdy nawet tożsamość jest przedmiotem autokreacji, własnego wyboru z wielu możliwych opcji, a odgrywane w społeczeństwie role mają kontury rozmyte i podlegają negocjacji, bardzo trudno określić, kto jest kim i jak się można zachować. Ludzie pozostawieni bez wyraźnych drogowskazów etycznych, estetycznych czy ideowych, nie bez powodu często czują się niepewni i zagubieni. Także bez oczywistych prawd religijno-światopoglądowych, etycznych i estetycznych nasze życie osobiste i społeczne byłoby bardziej chaotyczne niż obecnie. W interesie każdej społeczności leży troska o własne normatywne punkty orientacyjne oraz ich przekazanie następnym pokoleniom. „Stwarza to – jak stwierdza autorka – możliwości realizacji zadań wyznaczonych przez podstawę programową dla wszystkich dzieci oraz dostosowywania treści, metod i form do indywidualnych możliwości i potrzeb rozwojowych dzieci” (s. 346). Takie ujęcie jest pomyślane nie tyle jako poszukujące odrębności, lecz jako otwierające na wszystko, co rzeczywiste, dobre, rozumne i prawdziwe we współczesnym świecie, a przedszkolny etap edukacji jest istotnym czasem dla pełnego rozwoju osoby, by dążyć do odkrywania w dziecku tego, co w nim najlepsze i potencjalnie obecne w każdym wymiarze jego człowieczeństwa: fizycznym, psychicznym, społecznym i duchowym.

Integralny i dynamiczny rozwój dziecka w wieku przedszkolnym przebiega w rodzinie i środowisku przedszkolnym, w relacjach z dorosłymi i rówieśnikami. Dziecko właściwie prowadzone i wspierane przez dorosłych potrafi przekraczać własne możliwości, przystosowywać się do otaczającego świata i twórczo go kształtować oraz otwierać się na nieustanny integralny rozwój dzięki wychowaniu i formacji. Zatem – jak stwierdza autorka – „małe dzieci potrzebują osób dorosłych, którzy akceptują swoją godność i autorytet wynikający z pełnionej roli, doświadczenia, wiedzy i mądrości. Dzieci potrzebują autorytetu dorosłych, które mając znaczącą władzę nad

ich życiem, jednocześnie okazują im ciepło, wsparcie i zachętę oraz w jasny sposób wytyczają pewne nieprzekraczalne granice” (s. 348).

Książka napisana jest komunikatywnym językiem, szeroko odwołuje się do źródeł z różnych dyscyplin nauki, a trafnymi diagnozami inspiruje do głębszej refleksji. Ponadto, poprzez bogatą i trafnie dobraną literaturę uzasadnia własne racje poznawcze i metodologiczne. „Propozycja integralnej pedagogiki przedszkolnej w systemie wychowania Bojanowskiego – jak podkreśla autorka – nie jest tworzeniem alternatywy. Nie jest też budowaniem przeciwstawnej możliwości w stosunku do innych współczesnych teorii pedagogicznych, ale jest jedną z wielu propozycji. Jest odpowiedzią na poszukiwania przez rodziców katolickiego modelu edukacji przedszkolnej” (s. 414).

Stanisław Chrobak  
UKSW, Warszawa